

Małgorzata Grochowina

<https://orcid.org/0000-0003-1210-3544>

Uniwersytet Wrocławski
Wrocław, Polska

Nauczanie języka i kultury polskiej na Bałtyckim Uniwersytecie Federalnym im. Immanuela Kanta w warunkach zdalnych

Teaching the Polish Language and Polish Culture Remotely at the
Immanuel Kant Baltic Federal University

Abstract: The purpose of the article is to discuss the issue of teaching the Polish language and Polish culture in remote conditions on the example of the Immanuel Kant Baltic Federal University in Kaliningrad. The study presents the educational and cultural events promoting Polish language and culture in the academic year 2020/2021. They included the International Multimodal Dictation and the PaintTalks oratorical competition, which were organized as part of the Days of Polish Language and Culture. The article also presents the methods of implementing two subject courses intended for undergraduate students of foreign philology in the program Polish language and literature, which were entirely conducted in an online form: Introduction to Polish culture and Practical language Polish. Further, the paper shows the results of a quantitative study and of a questionnaire, which express the course participants' opinions and reflections on the attractiveness and effectiveness of this form of learning a foreign language. The reason for taking up this topic is the need to respond to the current educational challenges related to online teaching and to present various projects aimed at promoting the Polish language and Polish culture abroad. The text is in line with contemporary research on the promotion of Polish as a foreign language and international glottodidactic studies of Polish.

Keywords: teaching culture, language Polish as a foreign language, online teaching, teaching in remote conditions, Polish culture as a foreign language, promotion of the Polish language

Abstrakt: Celem artykułu jest zaprezentowanie problematyki nauczania języka i kultury polskiej w warunkach zdalnych na przykładzie Bałtyckiego Uniwersytetu Federalnego im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie. Przedstawiony został przebieg wydarzeń edukacyjnych i kulturalnych promujących język i kulturę polską w roku akademickim 2020/2021, takich jak: Międzynarodowe Multimodalne Dyktando oraz konkurs krasomówczy PaintTalks, które zostały zorganizowane w ramach Dni Języka i Kultury Polskiej. Dodatkowo omówiono sposoby realizacji dwóch kursów przedmiotowych przeznaczonych dla studentów studiów licencjackich na kierunku filologia obca: język polski i literatura, które w całości odbyły się w formie online; są to: Wprowadzenie do kultury polskiej i Praktyczny język polski. Uwzględnione zostało także badanie ilościowe, a kwestionariusz ankietowy prezentuje opinie i refleksje uczestników kursów na temat atrakcyjności i efektywności takiej formy uczenia się języka obcego. Powodem podjęcia wybranej tematyki jest potrzeba odpowiedzi na aktualne wyzwania edukacyjne związane z nauczaniem online oraz zaprezentowanie różnorodnych przedsięwzięć promujących

język i kulturę polską poza granicami kraju. Tekst wpisuje się we współczesne badania nad promocją języka polskiego jako obcego oraz glottodydaktyczne poszukiwania dotyczące polonistik światowych.

Słowa kluczowe: nauczanie kultury, język polski jako obcy, nauczanie online, nauczanie w warunkach zdalnych, polska kultura jako obca, promocja języka polskiego

Nauczanie w warunkach zdalnych

Na Bałtyckim Uniwersytecie Federalnym im. Immanuela Kanta (BUF) studenci mogą uczyć się języka polskiego w ramach kierunku filologia obca: język polski i literatura, a także jako uczestnicy dodatkowych lektoratów na kierunkach turystyka i historia. Kadra nauczycielska dba o nawiązywanie i utrzymywanie współpracy międzynarodowej, dzięki czemu studenci mają kontakt z naturalnym, żywym językiem polskim oraz jego rodzinnymi użytkownikami. Do roku 2020 wszelkie działania przewidziane przez siatkę studiów i ponadprogramowe aktywności realizowane były w formie stacjonarnej. Pandemia koronawirusa COVID-19 wpłynęła na zmianę funkcjonowania ośrodków akademickich, co wiązało się z koniecznością poszukiwania nowych rozwiązań dydaktycznych. Nauczanie zdalne wypełniło tę lukę. Choć techniki pracy wykorzystujące Internet i narzędzia informatyczne były znane już wcześniej i w pewnym stopniu wykorzystywane na zajęciach jako element pomocniczy, to dopiero konieczność podporządkowania całego procesu kształcenia ograniczeniom epidemicznym wprowadziła naukę zdalną na tak szeroką skalę. Jak zauważa Wojciech Cellary, zmiana formy realizowania kursów ze stacjonarnej na zdalną okazała się najłatwiejsza w przypadku wykładów, ponieważ dla studentów nie było zasadniczej różnicy między widzeniem i słuchaniem prowadzącego w uczelnianej sali a uczestnictwem w tym samym wykładzie w postaci online. Trudności przysporzyły zajęcia o charakterze ćwiczeniowym i konwersatoryjnym, ale tutaj pewnym rozwiązaniem okazała się możliwość wykorzystania metody projektowej z uwzględnieniem zasobów internetowych (Cellary, 2020: 20). Anna Janus podkreśla, że dla większości nauczycieli akademickich prowadzenie zajęć na odległość nie stanowiło nowości, a na uniwersytetach od lat

stosowane były elementy e-learningu jako alternatywa dla edukacji tradycyjnej (Janus, 2020: 19). Jak zauważają Polina Makarowa i Ekaterina Zubricka, formy pracy z uczącym się podlegają zmianie, ewoluują zgodnie z dostępnymi rozwiązaniami technologicznymi – jednak sama idea połączenia nauki i technologii nie jest nowa, nie wynika tylko z warunkowań pandemicznych (Makarowa, Zubricka, 2020: 218). Wykładowcy BUF jeszcze przed wybuchem pandemii koronawirusa zobowiązani byli do korzystania z platformy do nauki online o nazwie LMS-3. Jest to system podobny do programu Moodle, poprzez który można udostępniać studentom materiały tekstowe i audiowizualne, tworzyć testy i quizy oraz komunikować się.

Warto jednak pamiętać, że nauczanie na poziomie uniwersyteckim to nie tylko obowiązkowe zajęcia programowe, lecz także dodatkowe wydarzenia o charakterze edukacyjnym oraz kulturowym, które uzupełniają i pogłębiają przyswajaną wiedzę. Przedłużające się obostrzenia sprawiły, że i tego typu działania należało przenieść do sfery online. W dalszej części artykułu zostanie zaprezentowane, w jaki sposób i z jakim skutkiem tę transformację przeprowadzono na BUF w zakresie nauczania języka i kultury polskiej.

Dni Języka i Kultury Polskiej

W 2019 w ramach współpracy z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu przedstawiciele obu ośrodków zrealizowali grant Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej z Programu Promocja Języka Polskiego.

Wybrany projekt nosił nazwę „Dni języka polskiego i kultury polskiej w Kaliningradzie. W kręgu filozofii i kultury” i nawiązywał do twórczości artystów i naukowców ustanowionych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej patronami roku 2020; byli to: malarz Teodor Axentowicz i filozof Roman Ingarden. Realizacja inicjatywy zakładała organizację szeregu wydarzeń w formie stacjonarnej na uniwersytecie w Kaliningradzie. Jednak rozwój pandemii i związane z tym zalecenia sanitarne sprawiły,

że podjęto decyzję o zastąpieniu działań stacjonarnych aktywnościami o charakterze zdalnym, prowadzonych za pomocą internetowych platform wideokonferencyjnych. Dzięki temu można było też utrwalić rezultaty przedsięwzięć w postaci różnego typu nagrań zamieszczonych na kanale YouTube, a także znacznie poszerzyć zakres realizacji wyznaczonych działań. Przyjęta formuła aktywności pozwalała na dotarcie do różnego typu odbiorców.

W dalszej części artykułu opisane zostaną dwa wydarzenia, które znalazły się w programie Dni Języka i Kultury Polskiej, a mianowicie konkurs PaintTalks oraz Międzynarodowe Multimodalne Dyktando.

Konkurs PaintTalks

Nazwa konkursu PaintTalks stanowi parafrazę anglojęzycznego tytułu TEDTalks – *Technology, Entertainment and Design Talks*, czyli *Rozmowy o technologii, rozrywce i projektowaniu*; to popularna obecnie forma prezentacji krótkich przemówień na tematy dotyczące szeroko pojętej nauki. Mówcy mają do dyspozycji maksymalnie 18 minut na to, aby przedstawić odbiorcom opracowany przez siebie temat, a ich wystąpienie jest udostępniane międzynarodowej widowni przy pomocy serwisu YouTube oraz na stronie internetowej www.ted.com (Małocha, 2017: 35).

W ramach omawianego zadania studenci BUF mieli samodzielnie wybrać polskiego malarza, przygotować i nagrać prezentację ukazującą jego twórczość w atrakcyjnej formie lub przedstawić opis konkretnego obrazu. Prace uczestników zostały opublikowane na platformie YouTube i oceniane były nie tylko przez komisję konkursową, lecz także przez oglądających, a projektowi, który uzyskał najwięcej polubień, przyznano nagrodę publiczności.

Za szczególną wartością dodaną zrealizowanego wydarzenia należy uznać również nawiązanie bezpośredniego kontaktu ze współczesną polską artystką Katarzyną Karpowicz. Niezwykłe dzieła młodej polskiej twórczyni zafascynowały Jelizawietę Kuczerową – zwyciężczynię

konkursu PaintTalks, studentkę trzeciego filologii obcej: język polski i literatura, która przeprowadziła wywiad z malarką, a jego fragment zamieściła w swojej prezentacji. Wirtualny udział Karpowicz w uroczystości wieńczącej wydarzenie był dla wszystkich obecnych wyjątkowym przeżyciem i dowodem na to, że mniej formalne podejście do realizacji zadań projektowych nie tylko służy promocji kultury, lecz także przyczynia się do nawiązywania znajomości i przyjaźni (Szkapienko, Zubricka, Grochowina, 2021: 248). Podsumowanie projektu odbyło się w auli uniwersyteckiej, z zachowaniem obostrzeń sanitarnych, jednak transmitowane było także w formie online przy pomocy aplikacji Zoom.

Międzynarodowe Multimodalne Dyktando

Podczas uroczystej gali zostali ogłoszeni także zwycięzcy Międzynarodowego Multimodalnego Dyktanda. Przeprowadzanie otwartych konkursów ortograficznych typu ogólnopolskie dyktando w Polsce czy też totalne dyktando w Rosji jest już wieloletnią tradycją. Historia Ogólnopolskiego Konkursu Ortograficznego sięga 1987 roku, kiedy to dzięki pomysłodawcom i organizatorom tego wydarzenia – Krystynie Bochenek i Piotrowi Karmańskiemu – tekst pierwszego dyktanda można było usłyszeć na antenie Radia Katowice i Programu III Polskiego Radia (Krzyżyk, 2018: 227). W Rosji natomiast pierwsze tzw. totalne dyktando przeprowadzono w Nowosybirsku w 2004 roku. Zadaniem takich przedsięwzięć tworzonych z myślą o rodzimych użytkownikach języka jest zazwyczaj zwrócenie ich uwagi na własną wiedzę i umiejętności z zakresu ortografii. Autor jednego z totalnych dyktand – pisarz Jewgienij Wodołazkin – rozpoczął tekst stwierdzeniem: „Gatunek biologiczny – człowiek, piszący poprawnie po rosyjsku, wymiera” (Wodołazkin, 2016)¹.

¹ „Биологический вид – человек, пишущий по-русски правильно, вымирает”.
Tłumaczenie własne.

Warto zauważyć, że forma tradycyjnego dyktanda – poza podwyższonym poziomem trudności – niczym nie różni się od rutynowego ćwiczenia szkolnego. Takie dyktando zazwyczaj spełnia funkcje dydaktyczne i ewaluacyjne. Przełożenie wskazanej formuły na konkursowe dyktando dla obcokrajowców jest jednak nieskuteczne, nie realizuje bowiem głównego celu tego typu przedsięwzięć, tzn. promowania i poszerzania wiedzy nie tylko o języku, lecz także o tworzonyj i wyrażonyj w nim kulturze. Nie bez znaczenia pozostaje przy tym sposób prezentacji materiału. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że człowiek współczesny, nazywany już przez badaczy *homo videns*, z trudem mieści się w ciasnych granicach słowa pisanego i dąży do połączenia go z bogactwem obrazów (zob. Sartori, 2007).

Ciekawą propozycją wychodzącą naprzeciw zasygnalizowanym trudnościom jest innowacyjny multimodalny format dyktanda. Pomysł Szkapienko na połączenie kodu werbalnego z wizualnym po raz pierwszy został wdrożony w 2018 roku. Jego realizacja uwzględnia w szczególności potrzeby i przyzwyczajenia tzw. *digital natives* (Prensky, 2001: 5).

Sednem multimodalnego dyktanda jest to, że specjalnie stworzony do celów konkursu tekst, a dokładniej treści jego poszczególnych zdań, jest wizualizowany na slajdach prezentacji lub nagraniu wideo. Wówczas dyktando przestaje być wyłącznie sposobem na ewaluację znajomości reguł ortograficznych, spełnia też inne zadania, sprzyja kształtowaniu się pozytywnego nastawienia do nauki języka, a przy odpowiednim doborze ilustracji pozwala na wizualizację nieznanych obcokrajowcom polskich wyrazów, co znacznie uatrakcyjnia proces zapisywania. Podejście multimodalne zwiększa szansę na umiędzynarodowienie tekstu, jak również pozwala na połączenie globalnych i miejscowych realiów ze *stricte* polskimi (Szkapienko, 2020: 211). Na potrzeby konkursu tworzone są dyktanda na dwóch poziomach zaawansowania językowego (A2–B1 oraz B2–C1), przygotowywane są odpowiednie ilustracje oraz nagrania wideo. Niewątpliwie ważną zaletą jest udostępnianie tego samego nagrania wszystkim organizatorom, co eliminuje ewentualne różnice pod względem wymowy czy tempa odczytywania tekstu.

W omawianej edycji Międzynarodowego Multimodalnego Dyktanda wzięło udział ponad 180 studentów z 23 zagranicznych ośrodków nauczania języka polskiego, m.in. z Rosji, Ukrainy, Słowacji, Węgier, Francji, Słowenii i Chin. Tak szeroki zakres realizacji wpłynął na stopień umiędzynarodowienia projektu. Zebrane wyniki oraz analiza opinii lektorów i uczestników dyktanda pozwalają na wyciągnięcie wniosków o pozytywnym odbiorze tej innowacyjnej formy zarówno przez nauczycieli, jak i studentów.

Z całym przekonaniem można stwierdzić, że opisane powyżej inicjatywy nie zyskałyby takiej popularności i wymiaru międzynarodowego, gdyby nie przeprowadzono ich online, co umożliwiło udostępnienie treści odbiorcom z różnych krajów. Organizacja takich wydarzeń i uczestnictwo w nich to świetny sposób na promocję polskiej kultury, poznawanie jej oraz lepsze jej zrozumienie.

Wprowadzenie do polskiej kultury

Omówione wcześniej działania to nie jedyna możliwość kontaktu studentów BUF z polską kulturą. Uczestnicy I roku studiów licencjackich obowiązkowo uczęszczają na kurs Wprowadzenie do polskiej kultury. Przedmiot jest realizowany w wymiarze 40 godzin akademickich w drugim semestrze studiów. Główny cel kursu stanowi zapoznanie studentów z osiągnięciami polskiej kultury narodowej i polskimi tradycjami. Podstawowymi materiałami źródłowymi są m.in. teksty literackie, utwory muzyczne, nagrania wideo, w tym z serwisu YouTube, ale także pozycje specjalistyczne podane w spisie literatury przedmiotu. Przygotowane materiały dotyczące konkretnych zagadnień udostępniane były studentom na uniwersyteckiej platformie LMS-3 (<https://lms-3.kantiana.ru/>), a omawiane w trakcie zajęć zdalnych prowadzonych przy użyciu aplikacji Zoom.

Formuła zajęć tak stacjonarnych, jak i zdalnych nawiązuje do podejścia zadaniowego; studenci często wykonywali wyznaczone działania,

współpracując w małych zespołach lub parach, i wspólnie prezentowali efekty swojej pracy.

Projekty studentów w roku akademickim 2020/2021 realizowane były w formie online, za pomocą aplikacji do wideokonferencji, i koncentrowały się na takich zadaniach, jak m.in.:

- zaplanowanie weekendu w wybranym polskim mieście wojewódzkim z uwzględnieniem noclegów, oferty restauracyjnej, komunikacji miejskiej i atrakcji turystycznych;
- zaplanowanie majówkowego grilla dla studentów polonistyki wraz ze sporządzeniem listy zakupów (wykorzystanie gazetek promocyjnych marketów) oraz przygotowanie przepisu na wybraną potrawę;
- przygotowanie quizu dotyczącego polskiej kultury dla uczniów szkoły podstawowej uczących się języka polskiego w Kaliningradzie;
- prezentacja dorobku muzycznego dowolnego polskiego zespołu lub artysty, którego studenci chcieliby posłuchać na juwenaliach.

Praktyczny język polski

Zajęcia Praktyczny język polski prowadzone są ze studentami III roku studiów licencjackich i mają charakter konwersatoryjny. Kurs stanowi uzupełnienie przedmiotu Teoretyczny język polski. Realizowany jest w wymiarze 150 godzin akademickich w trakcie piątego i szóstego semestru nauki uniwersyteckiej. Jego główny cel to rozwijanie sprawności produktywnych: pisania i mówienia. Przedmiot obejmuje następujące kręgi tematyczne:

- medycyna: nazwy lekarzy specjalistów, nazwy badań lekarskich, wizyta u lekarza, zakres obowiązków personelu medycznego, jednostki chorobowe, choroby cywilizacyjne, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach, instrukcja wezwania karetki, zdrowie psychiczne, problemy nastolatków i młodych dorosłych;
- zdrowy tryb życia: nazwy produktów spożywczych, przygotowywanie posiłków, wskazania dietetyczne przy poszczególnych cho-

robach, rodzaje aktywności fizycznej, wskazania i przeciwwskazania do uprawiania różnych rodzajów sportu;

- edukacja: system kształcenia w Polsce, nauka i wykształcenie, polskie ośrodki akademickie, życie studenckie, nauka języków obcych w erze globalizacji;
- praca: zawody przyszłości, szukanie pracy, rynek pracy, rozmowy kwalifikacyjne, procesy rekrutacyjne.

Treści były przygotowane na bazie tekstów źródłowych i ćwiczeń zamieszczonych w podręcznikach, a w procesie dydaktycznym wykorzystywano także materiały autentyczne tworzone przez rodzimych użytkowników języka, np. film *Bogowie*, cykl wywiadów „7 metrów pod ziemią” czy filmy wideo z kanału Polimaty. Postępy studentów oceniano w sposób ciągły, na podstawie aktywności na zajęciach, pisemnych zadań domowych oraz ustnych prezentacji.

Zajęcia w warunkach zdalnych – opinie studentów

Pod koniec semestru letniego przeprowadzono dobrowolne i anonimowe badanie ankietowe. Udział w nim wzięli uczestnicy kursu Praktyczny język polski – studenci III roku studiów licencjackich – oraz studenci I roku studiów licencjackich realizujący przedmiot Wprowadzenie do kultury polskiej. Ankiety zrealizowano po zakończeniu kursów, miało postać kwestionariusza stworzonego w Formularzu Google. Respondenci odpowiadali na takie pytania, jak:

- Jak oceniają Państwo zajęcia zdalne? (skala od 1 do 5)
- Czego Państwu najbardziej brakuje podczas zajęć zdalnych? (wielokrotny wybór)²

² Zasugerowano następujące odpowiedzi: bezpośredniego kontaktu z innymi studentami; bezpośredniego kontaktu z wykładowcą; możliwości wyłączenia komputera/ telefonu; spędzenia tego czasu offline; niczego mi nie brakuje; inna odpowiedź.

- Jakie są Państwa zdaniem minusy pracy zdalnej? (wielokrotny wybór)³
- Jakie są Państwa zdaniem plusy pracy zdalnej? (wielokrotny wybór)⁴
- Czy podczas zajęć zdalnych odczuwają Państwo mniejszą motywację do nauki niż podczas zajęć tradycyjnych? (tak/nie)
- Czy podczas zajęć online są Państwo mniej zaangażowani niż podczas zajęć tradycyjnych? (tak/nie)
- Czy czują się Państwo zmęczeni zdalną formą pracy? (tak/nie)
- Co Państwo sądzą o zajęciach zdalnych? (pytanie otwarte)

Na podstawie zebranych odpowiedzi można przedstawić następujące wnioski. Studenci III roku ocenili zajęcia zdalne bardzo dobrze (80%) lub dobrze (20%). Najbardziej brakowało im kontaktu z wykładowcą (100%), a także możliwości wyłączenia komputera czy telefonu i spędzenia czasu offline (40%); 20% ankietowanych odpowiedziało, że „nie brakuje im niczego”. Jako plusy takiej formy pracy respondenci wskazali brak konieczności poświęcania czasu na dojazdy (100%), spokój panujący w domu (80%), posiadanie większej ilości wolnego czasu (60%), odczuwanie mniejszego stresu związanego z nauką (40%) oraz większą wygodę podczas nauki (20%). Wśród minusów 80% badanych wymieniło brak kontaktu z wykładowcą, a po 20% odnotowało brak chęci do uczenia się oraz za dużo zadawanego do przerobienia materiału. 80% ankietowanych nie odczuwało mniejszej motywacji do nauki niż podczas zajęć tradycyjnych, a 100% wskazało, że nie jest mniej zaangażowanych w zajęcia zdalne. 40% studentów było już zmęczonych tą formą pracy, a 60% zaprzeczyło temu stwierdzeniu. Komentarze, jakie pozostawili uczestnicy badania, brzmią następująco⁵:

³ Zasugerowano następujące odpowiedzi: brak kontaktu z wykładowcą; brak kontaktu z innymi studentami; pogorszenie stanu wiedzy; brak chęci do uczenia się; za dużo zadawanego do przerobienia materiału; inna odpowiedź.

⁴ Zasugerowano następujące odpowiedzi: spokojniejsza atmosfera niż na uniwersytecie; odczuwam mniejszy stres związany z nauką; nie muszę tracić czasu na dojazdy; mam więcej czasu wolnego; większa wygoda podczas nauki; inna odpowiedź.

⁵ Wszystkie komentarze studentów zostały przedstawione w oryginalnej formie. Autorka nie poprawiała błędnych zapisów.

- „Pozytywne aspekty, różne formy pracy, korzystanie nie tylko z podręczników, ale też z różnych stron internetowych – praca nie jest monotonna; negatywne: nie lubię, kiedy Pani dzieli nas na pokoje, bo prawie zawsze nie ma zaangażowania we współpracy, wszyscy wolą robić to samodzielnie, więc po prostu panuje cisza w pokoju”.
- „Mniej samodzielnej pracy, więcej wspólnej”.
- „To jest bardzo wygodnie, ale trudno się skupić”.
- „Moim zdaniem, zrealizowanie kursu online jest pozytywne: zajęcia są efektywne. Ale podczas nauczania zdalnego brakuje kontaktu z wykładowcą”.
- „Zadawać mniej pracy domowej, ponieważ uczniowie siedzą przy komputerze przez cały dzień, co powoduje ból głowy, stres, pogorszenie zdrowia”.
- „W realizowaniu zajęć zdalnych warto korzystać z różnych możliwości interakcji wykładowcy i studentów, wykonania zadań (za pomocą różnych aplikacji, na przykład)”.

Ten sam kwestionariusz wypełnili studenci I roku. Ocenili oni zajęcia zdalne mniej przychylnie: 42,9% źle, po 14,3% średnio i dobrze, a 28,6% bardzo dobrze. Spośród ankietowanych 71,4% brakowało kontaktu z innymi studentami, po 57,1% zauważyło brak kontaktu z wykładowcą i niemożność odłączenia się od Internetu, 14,3% tęskniło za atmosferą uniwersytetu. Zdecydowanym plusem takiej formy nauki był brak dojazdów (85,7%) oraz więcej czasu wolnego (57,1%); po 14,3% doceniło spokojniejszą atmosferę niż na uniwersytecie i większą wygodę podczas nauki. Wśród wad najczęściej respondentów wskazało brak kontaktu z wykładowcą (85,7%) oraz brak chęci do uczenia się (71,4%). Po 57,1% badanych zwróciło uwagę na brak kontaktu ze studentami oraz pogorszenie stanu wiedzy. Większość studentów z tego rocznika odczuwało mniejszą motywację do nauki oraz słabsze zaangażowanie niż podczas zajęć tradycyjnych (po 71,4%); 85,7% uczestników badania było już zmęczonych taką formą pracy. Komentowali oni pracę zdalną w następujący sposób:

- „Wszystko jest dobrze”.
- „Niskie tempo pracy i motywacja do nauki, ale możliwość korzystania z unikalnych zadań, takich jak wordwall i praca w pokojach z kolegami”.
- „Złe połączenie wszystko psuje. Nauczyciele online są bardziej rygorystyczni”.
- „Możliwość oglądać lekcje potem, mogę zrobić wszystko. Nie mam motywacji pracować”.
- „Myślę, że produktywność zajęć zależy od studenta, więc forma zdalna nie jest gorsza od formy tradycyjnej. Chyba forma zdalna nie ma negatywnych cech”.
- „Trudno mi znaleźć motywację do nauki podczas zajęć online. Lubię komunikację na żywo z wykładownicą. Wydaje mi się również, że studenci znacznie gorzej uczą się materiału, gdy uczą się online”.
- „Nie ma żadnych skarg na Pani. Pani daje wszystko, co może dać na zajęciach online. Ale problemy z koncentracją i niezrozumiałe lenistwo robią swoje. Dlatego wiedza jest gorsza”.
- „Zapisywać wszystkie wykłady”.
- „Lepiej je usunąć i prowadzić wszystkie zajęcia na uniwersytecie, jak za starych dobrych czasów”.

Podsumowanie

Reasumując, odpowiedzi udzielone przez studentów wskazują zarówno na pozytywny, jak i negatywny odbiór zajęć zdalnych. Interesujące są rozbieżności w ocenach uczestników studiów z różnych roczników. Osoby studiujące na I roku wypowiadały się o nauce zdalnej w sposób bardziej krytyczny i negatywny. Wskazały na zmęczenie taką formą pracy oraz brak motywacji do dalszej nauki. Ich postawa być może wynika z tego, że w warunkach zdalnych ukończyły szkołę średnią i w taki sam sposób rozpoczęły edukację na uczelni wyższej. W tamtym mo-

mencie nie miały możliwości realnego poznania swoich wykładowców i innych studentów. Z kolei studenci III roku rozpoczęli naukę w formie stacjonarnej, która z czasem ze względu na okoliczności została zmieniona na tryb online. W poprzednich latach uczyli się oni stacjonarnie, co dało im możliwość dobrego poznania struktury i funkcjonowania uniwersytetu, a także swojej grupy rówieśniczej.

Jednakże z perspektywy organizacji inicjatyw dodatkowych o charakterze promocyjnym, jak Dni Języka i Kultury Polskiej, forma zdalna zdecydowanie zwiększyła zakres oddziaływania wydarzenia. W przedsięwzięciu wzięli udział zarówno lokalni uczestnicy, jak i słuchacze uczelni zagranicznych – przyczyniło się to do umiędzynarodowienia projektu, co odpowiada celom strategicznym BUF w Kaliningradzie i UMK w Toruniu.

Literatura

- Cellary W., 2020, *Edukacja w świetle pandemii*, w: *Nauczanie po pandemii. Nowe pytania czy nowe odpowiedzi na stare pytania?*, opr. J. Lubacz, Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 15–24.
- Janus A., 2020, *Refleksje z pierwszych dni i pierwszych wrażeń*, w: *Zdalne kształcenie akademickie dorosłych w czasie pandemii*, red. J. Czarkowski i in., Wydawnictwo DiG, Warszawa, s. 15–26.
- Krzyżyk D., 2018, *Ogólnopolski Konkurs Ortograficzny DYKTANDO i jego rola w rozbudzaniu zainteresowań językowych Polaków oraz w propagowaniu wzorców poprawnej pisowni. Rys historyczny*, w: *Katowice jako ośrodek nauki i kultury w XX i XXI wieku*, red. A. Barciak, Muzeum Historii Katowic, Katowice, s. 219–230.
- Machoła A., 2017, *TEDx w polskiej szkole*, „Języki Obce w Szkole”, nr 3, s. 34–37.
- Makarowa P., Zubricka E., 2020, *Gry terenowe w kształceniu kompetencji kulturowych i zawodowych w procesie nauczania języka polskiego jako obcego*, w: *W kręgu kultury i języka. Innowacje w nauczaniu i promocji języka polskiego jako obcego*, red. M. Gębka-Wolak, T. Szkapienko, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń, s. 217–231.

- Prensky M., 2001, *Digital Natives. Digital Immigrants. Part 1*, „On the Horizon”, vol. 9, no. 5, s. 1–6.
- Sartori G., 2007, *Homo videns. Telewizja i postmyślenie*, przeł. J. Uszyński, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Szkapienko T., 2020, *Konkurs ortograficzny „Polskie dyktando” w Kaliningradzie*, w: *W kręgu kultury i języka. Innowacje w nauczaniu i promocji języka polskiego jako obcego*, red. M. Gębka-Wolak, T. Szkapienko, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń, s. 203–216.
- Szkapienko T., Zubricka E., Grochowina M., 2021, *Doświadczenia z realizacji projektu promocji języka polskiego i kultury w warunkach zdalnych*, w: *Nauczanie języka polskiego w Rosji i rosyjskiego w Polsce. Doświadczenia, problemy, perspektywy*, red. O. Kasy-mowa, B. Latypowa, O. Gawryłowa, Wydawnictwo Centrum Rosyjsko-Polskiego Dia-logu i Porozumienia, Ufa, s. 245–253.
- Wodołazkin E., 2016, *Totalnyje oszybki*, Topspb.tv, <https://topspb.tv/news/2015/04/22/totalnyie-oshibki-v-kakih-slova-h-bolshe-vsego-oshibalis-uchastniki-totalnogo-dik-tanta/> [dostęp: 15.01.2022].

MAŁGORZATA GROCHOWINA – MA, Doctoral College, the Faculty of Philology, the University of Wrocław, Wrocław, Poland / mgr, Kolegium Doktorskie, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, Polska.

Since 2018, she has been a participant of the NAWA Language Teachers Program and an assistant at the Institute of Humanities of the Baltic Federal University in Kaliningrad (Russia). Her research interests are related to teaching Polish culture and language as a foreign language, bilingualism, and the language of emigration. Her publications include *Polish Language in Kaliningrad (Russia) at the Beginning of the 21st Century: Foreign, Second or Native Language* (Parana 2020), *Kształcenie kompetencji kulturowych w nauczaniu studentów polonistyki na Bałtyckim Uniwersytecie Federalnym w Kaliningradzie* [*Developing Cultural Competences in Teaching Students of Polish at the Baltic Federal University in Kaliningrad*] (Toruń 2020), *Język polski kaliningradzkiej Polonii* [*The Language of the Polish Diaspora in Kaliningrad*] (Hamburg 2021).

Od 2018 roku uczestniczka Programu Lektorzy NAWA i asystentka w Instytucie Nauk Humanistycznych Bałtyckiego Uniwersytetu Federalnego w Kaliningradzie (Rosja). Jej zainteresowania badawcze związane są z nauczaniem kultury i języka

polskiego jako obcego, dwujęzycznością, językiem emigracji. Wybrane publikacje: *Polish Language in Kaliningrad (Russia) at the Beginning of the 21th Century: Foreign, Second or Native Language* (Parana 2020), *Kształcenie kompetencji kulturowych w nauczaniu studentów polonistyki na Bałtyckim Uniwersytecie Federalnym w Kaliningradzie* (Toruń 2020), *Język polski kalininradzkiej Polonii* (Hamburg 2021).

E-mail: malgorzata.grochowina@uwr.edu.pl